

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ К. УШИНСЬКОГО

Бондар Ю.В.,

доктор філософії (PhD),

асистент кафедри початкової освіти

Вінницького державного педагогічного

університету імені Михайла Коцюбинського

ORCID ID: 0000-0003-4184-5424

Розвиток сучасного суспільства, демократизація та оновлення національної системи освіти, утвердження гуманістичної парадигми в сучасному освітньо-виховному просторі, актуалізують проблему професійної діяльності педагога. Відповідно, зростають вимоги до сучасного вчителя. Зокрема, в Концепції «Нова українська школа» зазначається, що «нова школа потребує нового вчителя – агента змін, творчого, відповідального, успішного, людини-лідера, яка може вести за собою та любить свій предмет, фахово його викладає» [2]. З огляду на це, постає необхідність у вдосконаленні професійної підготовки вчителів початкової школи, які здатні постійно розвиватися, підвищувати кваліфікацію, самовдосконалюватися, впроваджувати інновації в освітній процес. Успішному розв'язанню поставлених завдань сприяє звернення до педагогічної спадщини минулого, непересічних ідей видатних представників педагогічної теорії і практики, які зробили вагомий внесок у скарбницю світового педагогічного досвіду.

Велику увагу розгляду проблем професійної підготовки майбутніх учителів, наряду з Я. Коменським, Я. Корчаком, А. Макаренком, В. Сухомлинським, приділяв український педагог-реформатор, видатний дидакт, педагог-методист, основоположник наукової педагогіки і народної школи, автор підручників для початкового навчання Костянтин Дмитрович Ушинський.

Мета дослідження полягає у висвітленні педагогічних поглядів К. Ушинського щодо професійної підготовки вчителя початкової школи.

Особливу увагу К. Ушинський приділяв підготовці вчителів саме початкової ланки освіти та наголошував на надзвичайній

важливості даної професії. «Чим нижча сфера навчальної діяльності наставника, тим менше, звичайно, необхідно для цього знань; але тим більше він має бути хорошим учителем і впливати своїм викладанням не на одне збагачення розуму знаннями, а на розвиток усіх розумових та моральних сил», – зазначав педагог [5, с. 513]. Як стверджують С. Сисоева, І. Соколова, першочергового значення, в підготовці майбутнього вчителя початкової школи, К. Ушинський надавав інтересу та покликанню до педагогічної професії [4, с. 118].

Для підготовки народних вчителів, як зазначає М. Левківський, педагог пропонував створювати учительські семінарії, в які необхідно було приймати лише тих вихованців, в яких, з упевненістю, можна було передбачити хороших учителів. К. Ушинський, приділяв увагу вихованню в майбутніх педагогів бажання до пізнання, розширення, поповнення знань, самоосвіти [3, с. 135]. Аналіз педагогічної спадщини К. Ушинського дозволяє стверджувати, – зауважують С. Сисоева, І. Соколова, – що в учительській професії немає випадкових людей, тільки молодь, яка відзначається яскраво вираженими педагогічними здібностями, бажанням займатися викладацькою діяльністю, має становити основний контингент вищих педагогічних навчальних закладів [4, с. 118–119].

Варто наголосити, що К. Ушинський відводив учителю відповідальну роль у суспільстві та висував наступні вимоги до його особистості: близькість інтересам народу; виховання учнів своїм предметом; глибокі знання психології дітей; чітке визначення мети педагогічної діяльності; вивчення духовного світу дитини; знання свої справи; володіння педагогічним тактом; постійне самовдосконалення та підвищення фахової майстерності [1, с. 154].

Педагог акцентував увагу на якостях, якими має володіти майбутній учитель, серед яких відзначав: високоосвіченість, духовність, вихованість, моральність. К. Ушинський писав: «У кожному наставнику, а особливо в тих наставниках, які призначаються для нижчих училищ та народних шкіл, важливим є не лише вміння викладати, а й характер, моральність та переконання, бо в класах малолітніх дітей та народних школах більше впливає на учнів сама особистість вчителя, чим наука, що викладається тут на самих елементарних засадах. Молоді люди, які обрали

для себе скромну кар'єру народного вчителя, мають звикати до простого життя, життя з природою, суворого, акуратного, чесного і надзвичайно діяльного» [5, с. 514, 519].

Варто наголосити на знаннях та педагогічних уміннях майбутніх учителів початкової школи. К. Ушинський був глибоко переконаний, що вчитель початкових класів має відзначатися ґрунтовними, енциклопедичними знаннями не тільки з математики, граматики, історії, географії, а й бути обізнаним у сфері медицини, природничих наук, а також володіти високим рівнем сформованості вмінь з малювання, письма, креслення, читання, співу. Лише за цих умов він може повноцінно виконувати свою діяльність та повідомляти інформацію, необхідну і корисну для молодших школярів [5, с. 517].

Також для майбутнього педагога важливим, на переконання К. Ушинського, є формування умінь і навичок застосовувати отримані знання в професійній діяльності. З цього приводу педагог писав: «Метод викладання можна вивчити з книги або зі слів викладача, але оволодіти навичкою застосування цього методу можна тільки діяльною і довготривалою практикою» [5, с. 518]. Сутність практичної підготовки, як зауважує К. Ушинський, полягає в тому, що майбутні педагоги проходили практику в школі I ступеня та допомагатимуть учителям в проведенні уроків, а учням – в їх підготовці [5, с. 547].

Також видатний педагог рекомендує не лише ретельно стежити за тим, що вивчають майбутні вчителі, а й за тим, що вони читають та з якою літературою знайомляться. Вони мають засвоїти повний курс педагогіки, психологію, фізіологію, гігієну, медицину, природничі науки. К. Ушинський неодноразово наголошував на тому, що «саме навчання має набути особливий, практичний характер, і курси всіх наук мають бути суворо усвідомлені з майбутнім призначенням вихованців, не повідомляючи їм марних вищих поглядів, які могли б тільки порушити спокій їхнього життя і зробити для них важкою їхню діяльність» [5, с. 520, 544–545].

Таким чином, пересвідчуємось, що не втрачається актуальність педагогічних поглядів К. Ушинського щодо особистісної позиції та професійної підготовки майбутніх учителів, які мають вчитися в педагога професіоналізму, любові до своєї справи, завзятості та відданості у сфері освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аймедов К. В., Бабієнко В. В., Бабієнко В. А., Сторж В. В. Загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ : Видавничий дім «Слово», 2014. 352 с.
2. Концепція «Нова українська школа» : ухвал. рішенням колегії МОН від 27 жовт. 2016 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 06.02.2023).
3. Левківський М. В. Історія педагогіки : навч.-метод. посіб. Вид. 2-е, доп. Житомир : ЖДУ, 2004. 199 с.
4. Сисоєва С. О., Соколова І. В. Нариси з історії розвитку педагогічної думки : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 308 с.
5. Ушинський К. Д. Собрание сочинений : педагогические статьи 1857–1861 гг. Москва : Издательство Академии педагогических наук, 1948. Том 2. 655 с.

ІДЕЇ К.Д. УШИНЬСЬКОГО ПРО ПІДГОТОВКУ ВЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Венгловська О.А.,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти Київського університету
мені Бориса Грінченка
orcidID: 0000-0002-0456-7667*

Розбудова відкритої й демократичної системи шкільництва в Україні актуалізує пошук шляхів удосконалення підготовки вчителів. З-поміж провідників української педагогічної думки попередніх періодів чільне місце належить К.Д. Ушинському. Історико-педагогічні дослідження теоретико-практичної спадщини Костянтина Дмитровича дають підстави вважати, що творчість світоча педагогіки не вичерпала свій потенціал в імперську добу. Окремі ідеї, зокрема ті, що висвітлюють вимоги до професійної підготовки вчителя потребують нового прочитання. У контексті реалізації нових освітніх стандартів підготовки вчителів початкових класів ідеї К.Д. Ушинського суголосні тим, що зазначені в чинних документах, а саме: готовність учителя до реалізації місії та завдань школи, особистісної й професійної здатності забезпечувати підготовку дітей і молоді до життя, формування випускника